

Järvafältets Fågelblad

1974 ARGANG 11

JÄRVAPÄLTETS FÅGELBLAD

Utgiven av:
Järvapältets ornitologiska klubb
Box 446
172 04 SUNDEBYBERG

I redaktionen:

Bengt Johansson

Bosse Nyberg

Foto:

Karl-Erik Fridén (fåglar)

Göran Lettström (stugan)

Innehåll:

Sid.

- 1 Omslag: Vår trivsamma stuga i Ijusblök
- 3 Ordförandet har ordet
- 4 Stuglagbok
- 8 Västakusten & la JOK
- 10 Fåglar i Birnajustrukten 1975
- 17 De tankeställare
- 18 Redaktionsrapporter
- 23 Upprop Gotiska Sandén

Vitryggig hackspett, hane

Ordföranden har ordet

Det var det äntligen dags för en tidning igen. Denna gång med mycket från klubbstugan i Ijusblök och trakterna däromkring. Även dikterna i tidningen är inspirerade av dessa marker, men de tillkom för ca 10 år sedan. Då var Henrik Johanssons gästfria Källbergs torp en fast punkt i det område, som blivit JOK:s speciella vildmarksrike.

Vi kommer att ha råd med stugan om betäckningen blir lika god som den varit hittills, och ekonomin skulle vara ännu bättre och kassören gladare, om Svornattingsavgifterna flöt in från alla. Att glömma någon gång är mänskligt, men när det sker ofta, är det skamt. Dessutom skall klubbmedlemmar med gäster se till att även dessa betalar för sig. Tyvärr har jag inte haft tid att vara där så ofta, liksom tydligen många andra. Stugan är värd en bredare uppmärksamhet och jag hoppas att den här tidningen vinnar detta.

En annan sak, som är lite tråkig, är att det nästan alltid är samma gång, som kommer på JOK:s månadsträffar. Har Du glömt att det är DEN FÖRSTA TISDAGEN I VARJE MÅNAD om ej annat anges. Program är det alltid, även om vi ibland måste improvisera på en svårigheterna att hitta lämpliga föredragshållare.

För att tala om något annat, måste jag överlämna en liten blomma till Stikkan Holmstedt, som med iver och nit kämpar för Sala Sköra med skrivelser till och guidning av diverse skogsfolk, för att få dessa att förstå värdet av bl a områdets fauna. Ingen rätt uppgift med tanke på Träproducenternas syn på Skogsökologi, där ekot endast tycks stå för ekonomi. Men jag önskar honom all lycka, bara inte energikrisen får blinderna att växa på skogsmaskinerna och ögonen att lynna på skogsansvariga med ändå större byggen till följd för att vi måste övergå till ved för uppvärmning. Har kommer då området, som Stikkan kämpar för, att se ut om några år. Fram för ett AKTIVT 1974 och tänk på hackspettar och ugglor.

Bosse

Stugdagbok

I snart ett år har stugan i Ljus-
bäck varit vår fasta punkt i till-
varon uppe vid Dalälven. Gästboken
är redan halvfull med alster av
mångskiftande karaktär - från de

torftigaste artiklar till blomman-
de naturlyriska utsvävningar eller
våldsamma polemiska attacker mot
diverse människliga personer. Ti-
den kan därför nu vara mogen för
ett referat av detta litterära
underverk. Polemiska attacker, ja.
Givetvis har det förekommit gnäll
och gnat på städning, disk o s v.
Sådana futtigheter tänker jag dock
lämna därhän. I stället koncentre-
rar jag mig på en av tidens stora

frågor - "Couronne-striden".

Den 21 januari kan man läsa föl-
jande: "En gudomlig frid har denna
helg vilat i stugan! Couronnefan-
taternas bortavaro är en väsent-
lig förutsättning för att man
överhuvudtaget skall få en möjlig-
het att uppleva den stämning, som
rådde i det numera förlorade pa-
radiset i Alderblöckerör. Sluta upp
med ungdomsgårdaverksamheten!!!
Hädanefter skall eldknastret höras
i kakelugnen!!" Endast den litte-
rärt helt obildbare kan undgå att
omedelbart identifiera författa-
ren: Kjell Johansson, Miratas
Harry Martinsson.

Samma kväll tillägger Gustaf Aulén

att "en osedvanligt svartmuskig
typ med grymma ögen vid 11-tiden
fullständigt överrumplade oss och
med otäcka tillmälen störtade in i
vardagsrummet och slet åt sig cou-
ronnspolet med våldsam kraft.
Trots livligt och tappert försvar
från stugans invånare, lyckades
han undkomma med dyrgripen i rikt-
ning mot Jokmessan. Se upp för
skägig figur i höga träskor och
vadmalkostym!"

Den 18 februari uppmärksammas för-
lusten av någon som heter Björn
Keller. Han klämmer i med följande
brönttoner: "Om det inte är ägaren
själv, som har tagit tillbaka sitt
couronne-spel, så undrar man vad
det är för underliga individer,
som tar sig friheter. Frågan skall
utredas!"

Detta monumentala hot nådde uppen-
barligen fram till den svartmuskig-
e, ty en mörk natt, när månen var
i nedan och naturen stämd i moll,
återvände han slokkrat och åter-
lämnade den försvunna dyrbarheten.
Under couronne-spelets bortavaro
härskade oinskränkt den blandning
av gastronomiska utsvävningar och
vildmarkeromantik, som blivit så
karaktäristisk för de långa höst-
och vinterkvällarna i stugan.

Den 12 februari: "Om kvällen
stängdes anörsknet ute med en de-
likat supé. Ja, jag säger inte
mer, men det är fäsligt vad vissa
vätskor lenar, om de hamnar på
rätt ställe." (Gustaf Aulén)

Den 13 februari: "Snöstormen rasar

på tredje dygnet och otåligheten
stiger i stugan, tur att det bara
finns flaskor kvar, som inte isre-
håller mjölk! Henrik Johansson
kommer på besök vid 16-tiden och
hela kvällen nitter vi och skroo-
kar framför kakelugnstrassan.
Fönsterrutorna är vackert isrensade
av yrnö och efter att vinden blå-
tat andan kommer den med all kraft
och får stugvirket att jämsa sig
som en särad hund. Skorstenspipan
visslar och ur Henriks smugna
trat flödar dikter och visor.
Evigt minnesvärd denna kväll!"
(Kjell Johansson, förstås)

Det blir mycket "Mirata" det här,
men så är han ju - vissa stöder
från förebilderna Harry Martinsson
och Albert Engström till trots -
en av JOK:s stora litterära begiv-
ningar.

När han inte skriver, upptäcker
han gräspettar. Den 11 februari:
Kjell - den ständigt vaksamme -
upptäckte kl 08.05 en "gräspett"
flygande förbi stugan. Efter in-
tensiv jakt bestämdes den till
gräspett. Fin stugfågel. Köp hem
tag! (Det var jag själv, som
skrev detta.) Det var traktens
andra gräspottobservation detta
år. Några dagar tidigare - den 14
januari - hade nämligen några av
oss sett en hana vid Ingbo, ca
två kilometer från stugan.
Gräspetten var ingalunda den enda
fina stugfågeln. Under året hördes
t ex fyra arter ugglor, katt-,
slag-, pärl- och sparv-, från för-
stakvisten. Strömstare fanns i
bäckens korp flög över, och om

värmergnarna bubblade orrspelet från Jokmossen. Den 31 mars sågs hela 6 blåhökar samtidigt jagande över busk- och starrmarkerna öster om Nordmyrasjön.*

De finaste fåglarna såg vi dock naturligtvis i Sala Södra Kronopark - detta gudabenedäade vildmarksområde, vars existens ju var den huvudsakliga orsaken till, att vi hyrde stugan häruppe. Det skulle ta alltför stor plats att nämna alla de fina naturupplevelser vi haft där. Jag skall därför begränsa mig till att återge några smakprov från redogörelserna för några av de mer givande excursionerna. Den 9 mars: "På kvällen slaguggla, hane-hona. Honan satt i en liten björk i siluett mot en grann himmel. Satte sig sedan i en tall och skällde ett par gånger, innan hon på stela vingar drog över syren. En oförglömlig syn." (Roland Jarvad)

Den 10 mars kommer Gustaf Aulén med följande pornografiska skildring: "2 vitryggiga hackspettar, hane-hona, påträffades under ivrigt födosökande på några aspar. Fåglarna småpratade med varandra och utstötte en mängd gisslanden och skirranden. "Småpratet" utvecklades till allt intimare kontakter och kl 07.15 fullföljdes parningen. En större hackspett, hane, som varit lite för närgången vid sjöilva akten, fördrevs efter en klappjakt mellan trädstammarna. Då platsen lämnades kl 08.30 hördes ytterligare läten från vitryggarna

som skulle kunna ha tytt på hannen en parning."

Den 31 mars: "I gryningen hördes slaguggla, hane-hona, från Altberget. I övrigt 4 grönölingar på Brändberget, 2 järnsparvar, 1-2 spillkråkor, orrsapel på Altberget. På tillbakavägen vitrygg, hane-hona, på Brändberget. Vid Gysinge ora 200 sångovanar, 1 skäggtopping. På kvällen slaguggla vid Östanjön. Ett sprakande norrken lyste upp himlen."

Den 1 april: "Nytt vitryggpar uppte i norr! Parning observerades. Dessutom sjungande varfågel på Täljeniven, tranor, sångovanar, rövvingar m m, m m. (Båda dessa ganska kortfattade rapporter skrivs av undertecknad.)

Den 6 oktober: "På morgonen åkte vi upp till Sala Södra. Vi gick ner mot Bergaholmen. Lärkor ströckte hela tiden och en spillkråka sågs. En flock skrak drog söderut. På Bergaholmen upptäcktes en gråspett. Vi kunde inkatta den en stund, innan den drog vidare. Inte illa!" (Roland Jarvad)

Som en avslutning till denna resumé kan det vara lämpligt att citera Gustaf Aulén, när han beskriver sin och Kjells "dunderexcursion" i området den 27 oktober: "Gick mot Storån via "Mysselinittvägen". Vid utkomsten på Stortegarna lyfte en ung kungsfågel från en tall och gled

Ung kungsfågel

iväg utefter skogskanten. Två tjärnar hördes bråka bland granarna. Orrspel bubblade från några håll och åtskilliga korpar (30) var i luften. En vitryggig hackspett, hane, höll till på Mjölkeholmen några minuter, lyfte sedan, tog höjd och försvann utom synhåll på andra stranden av Storån. En sparvuggla med en mms som byte kunde studeras på ett fåtal meters avstånd. Ytterligare en sparvuggla hördes senare. Sparvugglans höstläte hördes vid ett flertal gånger under dagen, när vi gick i riktning mot Skilgebäcksholmen. Straxt efter första sparvuggleobservationen

tionen hördes f 8 en slagugglas varnande just intill. Tallbit: 3 flockar, 6+4+2 ex, flög ljudligt lockande förbi. En varfågel långa Storån, vilken var täckt av en tjock, men opålitlig pipis. Då vi återkom till Stortegarna vid 14-tiden jagade en blåhökhane över syren. En gammal havsörn cirklade ovanför. I övrigt var det god fart på fåglarna, särskilt flockar och flera gäng storskrakar drog över. Spettar kyckade och nötskrakar bråkade."

I vilket annat skogsområde i Mellan-Sverige kan man uppleva sådant en dag i slutet av oktober?

Västkusten à la JOK

Augusti-exkursionen till Västkusten kan väl nu, efter att ha genomförts för fjärde året i rad, betraktas som något av en tradition inom JOK. Det är emellertid en tradition som firas betänkligt dåligt. Inget år har fler än fem medlemmar deltagit, trots att exkursionen varje gång givit ett påtagligt lyckat utbyte.

Den dåliga anslutningen beror kanske mest på bristande information och i syfte att avhjälpa detta missförhållande har jag nedan knackat ner något om de lokaler vi brukar besöka och vad vi sett under våra hitintills genomförda exkursioner till dessa.

Vi brukar alltid åka ner natten mellan fredag och lördag och starta exkursionen vid Getteröns fågeltorn på lördag morgon. Under "super-exkursionen" hit 1969 blev inledningen här helt chockartad med jagande pilgrinsfalk, svarttärnor, snatteränder och i myrsnäppa under exkursionens första minuter. Man visste inte vart man skulle vända kikaren. I fågeltornet brukar man alltid träffa Evert Bengtsson från Träslövsläge, som på trygg halländska redogör för de ornitologiska attraktioner som trakten för tillfället har att erbjuda.

Efter detta alltid lika givande samtal far vi så ut till Sjötte vik längre ut på själva Getterön, där åtakilliga vadararter brukar vara representerade. Härifrån fortsätter vi oftast ut till Gubbansån, som är Getteröns yttersta och om Bohuslän påminnande del. Här idkar folk nakenbad på somrarna och då får vi diskret gömma våra kikare. Av fågel brukar här finnas olika Tringa-arter, skärpiplärkor, Kentaka tärnor och tobisgrisslor. Under höststornarna är Gubbansån ofta en utmärkt observationsplats för pelagiska arter, och de flesta i Sverige inaktagna sådana har noterats här.

En gångtur runt Getterövikens brukar därnäst stå på programmet. Lokalen verkar till sin karaktär närmast som en korsning mellan Ottenby Schäferlängar och Hjalstaviken och är en delvis konstgjord om än oavsiktlig skapelse. Före slutet av 30-talet gjorde Getterön verkligen skäl för sitt ö-namn och var skilt från fastlandet av ett grunt och ur ornitologisk synpunkt inte särdeles märkvärdigt sund. Omkring 1940 byggdes emellertid Getterövägen på en bank tvärs över sundet. På liknande sätt som vid Beijershamn skedde nu en uppdelning på vägens nordsida, delvis med hjälp av en på den-

na sida utsynnande å. Frampå 1950-talet uppmärksammades lokalen såsom sällsynt fågelrik med häckande skärfläckor, rödspovar, brushöns och flertalet andararter som främsta klenoder. I slutet av detta decennium började lokalen emellertid naggas i sin södra kant, dels av utfyllnader för industrimarksändamål, dels av en väg och en sakta växande sopstation. Denna nagging har föresiggått ända fram till rådet äntligen förra året förklarades som naturreservat.

Vid vår rundvandring har vi under årens lopp bl a sett 3 unga pilgrinsfalkar på en gång, svarttärnor på aralängds avstånd, ca 30 snatteränder i en flock, dubbelbeckasin och väldiga mängder vanligare vadare och ånder samt en gång en mystisk and som aldrig blev riktigt bestämd, nen som kan ha varit en ung rost-and. Rundvandringen avslutas med den högt traditionella vadningen tvärs över Getterövikens, vilken vi givetvis företar i avsikt att verkligen leva oss in i vadarernas situation. Är Tomas Mell med, brukar han vid detta laget vara ytterst nära svältöden och i djup omma transporterats han därför skyndsamt till Citybaren vid Varbergs järnvägsstation, där återupplivning med hjälp av två portioner ägg och bacon samt en portion köttbullar med potatismos brukar företagas.

Sedan fortsätter vi till Galtabäck och/eller Björkäng, två utmärkta lokaler några mil söder om Varberg längs vägen mot Morups Tånge. Det brukar vara gott om vadare och ånder på dessa platser. Vid Galtabäck har vi även sett jagande pilgrinsfalk och vid Björkäng brukar det nästan alltid ligga knubbsälar på några mindre skär en bit utanför stranden.

Dagen avslutas vid Morups Tånge, den jätte Getterön mest namnkunniga av de lokaler vi brukar besöka. Ett kort besök nere vid Korsharnsviken medhinner oftast innan väffelbaren i Glommen, ett fiskeläge beläget strax norr om Morups Tånge, hemöskes. Här brukar vi alltid äta en eller annan väffla, neraköljd med pärlande Champis. Det gäller att göra sin beställning före Tomas, annars riskerar man att mötas av beskedet: "Tyvärr tog väffelmeten just slut".

Tälten roses vid stranden och en väl-förtjänt sömn avnjutes. Påföljande morgon och förmiddag brukar helt ägnas åt Morups Tånge. Lokalen består av en sandig udde begränsad av två fina vadarvikar, av vilka den södra, Korsharnsviken, brukar vara den bästa. Här har man chans att se praktiskt taget alla i Sverige normalt förekommande vadare, vissa av dem ofta dessutom i ganska imponerande antal. Som vadarlokal torde Morups Tånge ifråga om kvantiteter komma något efter Ottenby, däremot knappast ifråga om antal arter.

Av annan fågel som säkert brukar ses vid Morup kan nämnas fältpiplärkor och Kentaka tärnor. Småtärna, akrentärna, dvärgmåsen och toppskarv har även iakttagits under våra exkursioner hit. Järpe och duvhök har däremot hittills uteblivit, vilket enligt vissa Järvafältfantaster innebär, att lokalen är i avsaknad av verklig bredd. Trots detta är jag emellertid själv beredd att utnämna platsen till en av mina favoritfågellokalerna i Sverige.

Fåglar i Tärnsjö trakten 1973

sammansmållad av Stig Holmstedt

Pinkgjuse

Med hänsyn till att rapporten "Skådat på Järva" av kända skäl blivit alltså mager kommer vi i fortsättningen även att regelbundet publicera årsvisa rapporter om fågellivet inom Ljustbäckstugans grannskap, dvs Tärnsjötrakten. I denna är då i princip området från Sala Södra i väster till Gysinge i öster inräknat.

Av givna orsaker kommer de flesta rapporterna från de särskilt intressanta delarna av området - främst Sala Södra, Gysinge samt markerna närmast stugan.

Det mesta materialet står vi JOK-are själva för, men vissa bidrag har även erhållits från andra, främst Henrik Johansson i Tärnsjö, Lars Lindell m fl i Västerås samt Lars Frankenberg m fl "Angarn-gruppene".

Skodand 1 par i Lillån, Sala Södra 26/4-28/4 (LP, TM)

Alfågeln 1 hane i Nordnyranjön 9/4 (OK, LJ)

Siöorre En flock hördes över Täljkniven, Sala Södra, 23/4 (SH, WJ)

Salskrake 1 par i Örnstaviken av Hallaren 31/3 (HJ), 2 par söder om Hästtorpet i Hallaren 8/4 (HJ), 2 hanar, 1 hona på samma plats 14/4 samt 2 hanar, 4 honor sö. Hallaröde i Hallaren 14/4 (SH,KEP)

Konradsgås 2 ex i Nordnyranjön 11/3 (BJ, GLe), 1 ex i Lillån, Sala Södra 31/3 (KEP, HL), 1 ex i Nordnyranjön 1/4 (KEP), 6 ex i Hallaren 22/4 (SH, WJ), 1 par vid Lövnäsöholmen 28/4 (LP, TM) och 1 ex flygande över Täljkniven, Sala

Teckning Ejrc 40nn

Södra 20/5 (SH, KEP)

Arten är uppenbarligen på stark frammarsch i trakten.

Grågåsa Två flockar om 20 resp 35 ex flög mot norr över Täljkniven, Sala Södra 23/4 (SH, WJ)

Södergåsa 5 ex mot norr över Täljkniven, Sala Södra 23/4 (SH, WJ), 17 ex mot norr över Gysinge samma dag (SH, WJ), 25 ex mot söder över Täljkniven, Sala Södra 22/9 (SH, KEP, KJ), 4+37 ex mot söder över Ljustbäck 6/10 (BJ, ÖH) och 58 ex mot söder över Alderbäckarör, Sala Södra samma dag (BJ, ÖH)

Sångsvan På grund av mildvintern kom de första rastande sångsvanarna tidigt. Redan 4/5 sågs 7 ex vid Gysinge (GA, KJ). Den 11/3 låg 12 ex i Nordnyranjön (BJ, GLe). Här syntes även 2 ex 1/4 (KEP). Vid huvudrastplatsen i området, Edsviken av Färnebofjärden, kulminerade antalet i senare hälften av mars. Den 17/3 låg här ungefär 250 ex (SH m fl), 24/3 ca 350 ex (SH m fl), och 31/3 200-250 ex (SH, GA, KJ). Den 14/4 var antalet nere i omkring 75 ex (KEP, SH). Samma dag syntes emellertid flera småflockar stricka förbi Gysinge (KEP, SH). Den 20/5 låg 1 par i Täljön, Sala Södra (SH, KEP). Tyvärr kunde de inte återfinnas vid senare be-

sök, men då trakten ligger en del lämpliga småsjöar, väntar vi med spänning på första häckningen. Under häcksträcket sågs 1+6+8 flygande söderut över Storån, Sala Södra 21/10 (KEP) och 15 ex över Alderbäckarör, Sala Södra 11/11 (KJ, WP)

Kungsgösa 1 ex vid Täljön, Sala Södra 14/1 (SH, KEP m fl), 1 ex över Dalälven utanför Timäset, Sala Södra 14/2 (GA, KJ), 1 juv. ex Stortegarna, Sala Södra 27/10 (GA, KJ), 1 ad.ex Ekedal 25/11 (GA, KJ, AT) samt 1 ex utanför Timäset, Sala Södra 28/12 (SH, AT) Av senare års observationer att döma är kungsgörsnen en regelbunden övervintrare i Sala Södra.

Pisillvrök 1-2 ex laktogs vid Ingbe mellan 12/9 och 2/10 (HJ)

Sparvhök 1 ex i Lillån vid Befallet 25/3 (SH m fl), 1 ex Bärrek (norr om älven) 14/4 (SH, KEP), 1 ex Gysinge 1/9 (SH m fl), 1 ex Östamossen, Sala Södra 22/9 (SH, KEP, KJ) samt 1 ex Ljustbäck 7/10 (BJ, ÖH)

Duvhök 1 ex Hallaren 3/2 (SH m fl), 1 ex norr om Hovnäs (norr om älven) 10/3 (SH m fl), 1 ex Ljustbäck 24/3 (SH m fl), 1 ex Althögat, Sala Södra 8/4 (SH, GLe), 1 ex i Lillån vid Kölfors, Sala Södra 28/4 (LP, TM), 1 ex Finnäcken 15/9 (BJ m fl) samt 1 ex Stortegarna, Sala Södra 28/10 (SH, GA, KJ)

Havnörn En ad. fågel kretsade över Stortegarna 27/10 (GA, KJ).

Samma dag någs även en kungeörn i detta område. Båda fåglarna var förmodligen ditlockade av ett dött rådjur vid Fjällbäcken.

Blå kurrhöök Minst 1 hane, 5 honor vid Nordmyranjön 31/3 (RJ, ÖH, GLe), 2 hanar 2 honor vid samma plats 1/4 (SH, KEP m fl), 1 hona norr om Östanjön, Sala Södra 27/4 (LP, TM) samt 1 hane vid Stortegarna, Sala Södra 27/10 (GA, KJ)

Fisksångare Hela 8 par konstaterades häcka i Sala Södra-området 1973 (SH). Detta torde vara en av de tätare besittningarna i landet.

Lärkfalk 1 ex Runsjön i Dalälven 10/6 (SH) och 1 ex Brännberget, Sala Södra 30/6 (KEP)

Stenfalk 1 ex jagade över bunkmarkerna öster om Nordmyranjön 31/3 (RJ, ÖH, GLe)

Tornfalk 1 ex Ingbo 1/4 (SH, GA, KJ), 1 ex Vivastbo 14/4 (SH, KEP) 1 ex Sala Södra 20/5 (JOH) samt 1 ex Qysinge 1/9 (SH m fl). Salden fortfarande ganska sällsynt.

Orre Helt allmän uppfattning har arten ökat i området under senare år. Ett flertal spelplatser finns, t ex Rkedal, Joksmossen och Giddsjö mosse samt Stortegarna, Svarrviksmossen och Dragsmossen i Sala Södra. Vid Stortegarna spelade som mest 12 tappar 10/3 (KEP). Vid Joksmossen spelade 9 tappar 1/4 (KEP).

En eller flera stora flockar om

20-25 ex har utanfär häckningsområdet hållit till kring Storå-Lillån. En orrhäll stöttes vid Bofallet 2/9 (SH, m fl).

Tidder Arten verkar ha minskat något i området under senare år. Åttainstone gillar detta markerna närmast vägarna i Sala Södra och förklaringen till detta kan vara de många och stora nya byggena. Under 1973 har tjådrar rapporterats vid ett 25 tillfällen, främst från Sala Södra. En kull stöttes vid Björkålet 30/6 (KEP)

Järpe Arten har setts ovanligt få gånger under 1973. Endast 7 rapporter föreligger, varav 5 (från 5 olika lokaler) från Sala Södra. Kuller noterades 17/6 vid Lindobergmossen (JS) och 30/6 vid norra Loberget (KEP)

Trana Liksom under tidigare år har förmodligen ett eller flera häckande par samt några översejande ungfåglar funnits inom Sala Södra-området. Tronar har vid olika tillfällen hörts från praktiskt taget varje större mosse i området.

Vattenrävl En spelande fågel hördes 17/6 från bunkmarken utanför Ökestavallen, Sala Södra (JS)

Svälläckig smushöna En vislande fågel hördes vid Braxenwiken av Hallaren 29/5 (SH, GA). Det skall tilläggas att arten varit ovanligt talrik överallt i Uppland i år.

Storandkita 1 ex vid Nordmyranjön 6/5 (RJ, ÖH m fl) och 3 ex vid Hallaren 11/5 (W)

Mindre storandkita 1 ex vid Giddsjö mosse 24/6 (W)

Ljussångare Minst 4-5 par förelöll häcka på Jordbärsmuren, nordost om Qysinge, vid ett besök här 17/6 (SH, KJ). Lokalen lär vara den sydligaste säkra häckplatsen i Södra Svealand.

Grönheron Flera fåglar spelade vid Österdärret, väster om Lillån, Sala Södra 27/5 (SH, GA) och 16/5 (SH, KJ) och minst 4 par varnade på Dragsmossen, Sala Södra 17/6 (SH, KJ)

Parkduva 1 ex observerades 13/5 mellan Törnåsjö och Kallmossen

(W). Dessutom lär ett par turkdövar hållit till i norra delen av Törnåsjö under året (W)

Sparvuggla Trots gungarrikedomen verkar det ha varit tämligen få sparvugglor i Sala Södra under häckningsperioden - de har endast noterats på 5-6 lokaler. Däremot har osedvanligt många fåglar observerats under hösten i samma område. Ungefär hälften av de totalt ca 20 rapporterna härrör från denna årstid, trots att exkursionsaktiviteten då har varit väsentligt mycket lägre än under våren. Den 17/11 noterades 5-6 ex, därav 5 vid Storå-Lillån och 2-3 vid Törnå (SH, KJ, RJ, ÖH m fl). Den 11/11 hördes 1 ex vid Ljusbäck (KJ, MT)

Kattuggla Under vintern ropade 2-3 kattugglor omkring Ljusbäck (SH, RJ m fl). Den 10/3 och 17/3 hördes dessutom en ropande fågel från trakten av Ingbo (SH, GA m fl)

Slaguggla Trots god gungarförekomst var slagugglornas spelaktivitet under våren tämligen dålig i området. Samtliga sju sällstäkta revir inom Sala Södra verkade dock vara besatta och häckning konstaterades genom befynd i fyra av dem. I Sala Norra fanns det minst 2 par. Den ena hanen spelade strax norr om Nordmyranjön 12/3 och 17/3 (SH, KJ m fl) och hördes till Ljusbäck. Det andra paret konstaterades häcka på samma plats som vanligt och hade hela 4 ungar. Fullt spel hördes från dessa ugglor på morgonen

den 21/10 (KEP). Andra höstob-
servationer: 1 ex Svarthällsvi-
gen, Sala Södra 23/9 (SH, KEP,
KJ), 2 ex samma plats 21/10
(KEP m fl) samt 1 hona Mjöl-
holmen, Sala Södra 27/10 (GA, KJ)

Härnaccia 1 par häckade vis Mon-
bo. Den 18/6 konstaterades de ha 2
ungar (KJ)

Jorducina 1 ex sågs vid Vattkäret
på vägen mellan Tärnajsö och Gull-
nyra 22/11 (KJ)

Färluggla Ropande pärlugglor hör-
des på 6-7 lokaler i Sala Södra
under vintern och våren. Sen mest
hördes 2-4 fåglar samtidigt (13/1)
och det är troligt att en och sam-
ma fågel i något eller några fall
flyttat sig mellan olika lokaler
under säsongen. Trots den goda
tillgången på gnagare verkar det
ha varit ett normalår för arten i
området (SH m fl).

En ropande fågel hördes från Ljun-
bäck 7/4 (SH, GL)

Nattkärva En spelande fågel hör-
des 17/6 vid Ökostavallen, Sala
Södra (JS) och en vid åsen ovanför
Tärnajsö 8/6 (KJ)

Härfågel En ropande (!) fågel
hördes och sågs utanför Henrik
Johanssons bostad i Tärnajsö på
morgonen 26/5 (KJ). Detta lär vara
det andra fyndet i trakten.

Gråspett 1 hona vid Ingbo 14/1
(SH, KEP m fl), 1 hane vid Ljun-
bäck 11/2 och 15/2 (KJ, GA, SH)
och 1 hane vid Bergaholmen, Sala
Södra 6/10. Det börjar bli mer
och mer troligt att arten häckar

med en liten population inom om-
rådet.

Större hackspett Ett gott år för
arten. Utan ansträngning hittades
7 bon i Sala Södra i slutet av
maj (SH m fl)

Vitryggig hackspett Eftersom
arten ingick i Årets riksinven-
tering eftersöktes den extra no-
ga. I Sala Södra hittades vitryg-
gar på fem lokaler. På två av
dessa konstaterades häckning genom
bofynd och på en tredje minstänk-
tes häckning på grundval av för-
klärarnas betoende. Utanför Sala
Södra upptäcktes ytterligare tre
par. Av dessa hittades be av ett
par och sågs utflugna ungar av ett
annat. Det tredje paret gjorde ett
av allt att döma mislyckat häck-
försök.

Totalt har vi uppskattat stammen
av vitryggig hackspett kring Fär-
nebofjärdens till minst 10 par
(SH m fl). Detta torde innebära
den tätaste populationen i
Sverige.

Mindre hackspett Arten sågs ovän-
ligt många gånger under 1975, men
detta kan ha berott på att den
ofta förekommer på vitrygglokaler,
vilka ju under året undersöktes
överskilt nog. Inom Sala Södra
sågs mindre hackspettar på 5-6
troliga häcklokaler. Ett bofynd
gjordes vid alskogen nära Alt-
sjön 17/6 (SH, KJ). Ett annat bo
hittades på Vedön i Blåviken 10/6
(SH). Vid Ljunbäck fanns 1 par
(GA, KJ, KEP m fl) och vid Gysinge
minst 2 par (SH, KEP m fl)

Stjärtnes, Gysinge april 1975

Tretåig hackspett Tretåiga hack-
spettar har under våren rapporte-
rats från 6 lokaler i Sala Södra.
Häckning konstaterades genom bo-
fynd på två platser. Den 17/11
sågs 1 hane i en ek på Storön vid
Gysinge (SH, RJ, GL m fl)

Trädhärja 1+1 ex sågs i Sala
Södra 8/4 (okänd rapportör i
dagboken) och en sjungande fågel
hördes vid Hallarabo i juni (KJ).
Dessutom fanns som vanligt flera
par på åsen öster om Tärnajsö (KJ)

Korv Korpar har iakttagits vid de
flesta besöken i Sala Södra. För-
modligen har minst 2 par häckat
eller gjort häckförsök här (SH).
I allmänhet har endast 1-5 ex
setts samma dag, men 27/10 - en i
övrigt mycket fågelrik dag - note-
rades över 20 ex omkring Storän-
Millån (GA, KJ). Vid Ljunbäck sågs
2 ex 6/10 (KJ, SH) och hördes 1-2
ex 10/11 (SH, KJ). Vid Gysinge ob-
serverades 1 ex 4/5 (GA, KJ).

Stjärtnes Denna trevliga fågel
har - liksom i landet i övrigt -

blivit oerhört mycket allmänare
under de senaste åren. I Sala
Södra och vid Gysinge ser man
stjärtnesar på praktiskt taget
alla lämpliga lokaler under varje
ekursion. Be hittades vid Millån,
Sala Södra (KEP), Täljkniven, Sa-
la Södra (KEP) och Braxenvikens
vid Hallaren (KJ)

Strömtare Svedskvarnsforsarna
vid Gysinge torde vara ett av
Mellan-Sveriges bättre vinter-
tillhåll för strömtare. Här sågs
1 ex över 20 ex 2/12 samt ett to-
tal 17/3 och 9/12 (SH m fl). Vid
bäcken utanför stugan noterades
1 ex 15/2 (GA, KJ). Den hade även
setts här under hösten (KJ m fl)

Gårdmyr Flera ex mellan Löber-
get och Alderbäckarör, Sala Södra
14/4 (KJ, SH m fl), 1 ex Täljkniv-
ven, Sala Södra 22/4 (SH, WJ),
1 ex Kullforsbron 16/6 (SH, KJ)
och 1 ex Finnabäcken 16/6 (SH, KJ)

Näktergal Den 11/6 sjöng 2 ex
vid Österbanyren utanför Tärnajsö
(KJ)

Gråhoppasångare Två sjungande fåglar avlyssnaden 10-11/6 vid Österbomyren utanför Tärnsjö (HJ)

Gulsångare En sjungande fågel på Storån vid Gysinge 26/5 (SH, GA) och 2 ex i närheten av Österbomyren utanför Tärnsjö 10/6 (HJ)

Gransångare En sjungande fågel vid Sällgobäcksholmen, Sala Södra 27/4 (LF, TM)

Mindre flugsnappare En sånad. hane sjöng i strandskogen på Timnaset, Sala Södra 28/5 (GA, SH)

Varfågel Osedvanligt många fåglar (24 rapporter) har iakttagits i trakten under året. I Sala Södra gjordes ett förmodligen misslyckat häckförsök på Erlanberget (KEP, SH m fl)

Storlita 1 ex flög över stugan i Ljusbäck 11/2 (GA, KJ)

Vinterhämpling 2 ex flög över Täljkniven, Sala Södra 11/11 (KJ, MT). Ny art för området.

Rosenfink Två sjungande fåglar sågs på Österbomyren utanför Tärnsjö 10-11/6 (HJ). Det är tredje året i rad arten ses i Tärnsjö-trakten.

Tallbit Mellan 27/10 och 10/11 rapporterades tallbitar i Sala Södra vid 5 tillfällen: 27/10 6+2+4 ex Storån (GA, KJ), 28/10 7 ex Storån + 2 ex vid vägen (SH, GA, KJ), 10/11 fl. hörda i skogarna mellan vägen och Storån (SH, KJ, MT m fl), 11/11 enstaka omkring Löberget (KJ, MT) och 10/11 små flockar

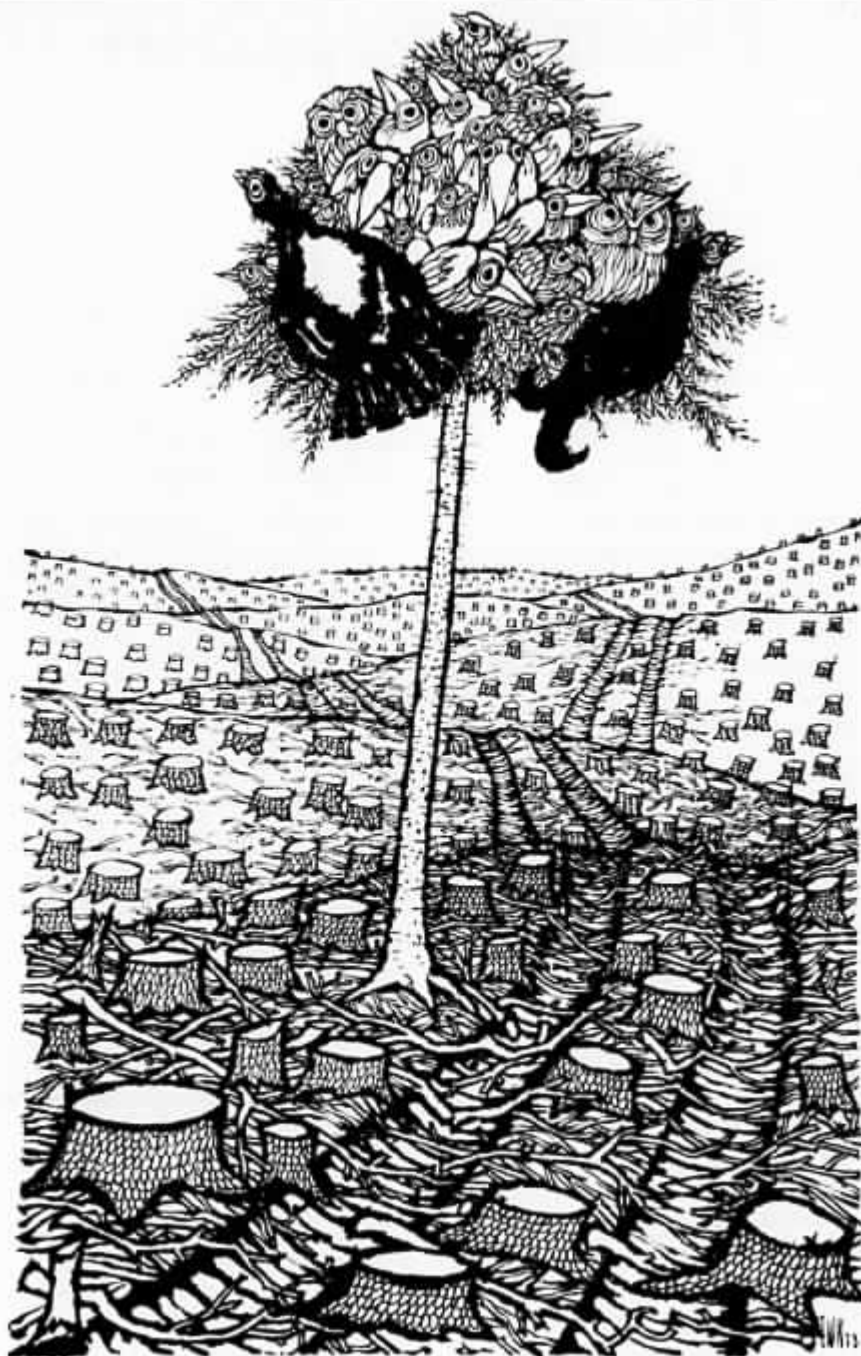
en sammanlagt ett 50-tal från Löberget och norrut (SES m fl) I övriga området observerades 5 ex vid Källberg 28/10 (HJ), 2 ex vid Tärnsjö 9/11 (HJ), 2 ex mellan Dalen och Stigsbo i Sala Nerre 18/12 (KJ) och 7-8 ex på samma plats 26/12 (SH, GA, KEP)

Koransibb Trots ett av allt ett döma gott kottår (större hackspetten alltså!) har det varit dåligt med koransibbar i området i år (SH, m fl)

Bergfink I slutet av maj hördes ett flertal sjungande hanar i Sala Södra, framför allt i de norra delarna kring Täljkniven och Ekensät (SH m fl)

Sjösnary Några ex hördes flyga över Tinjön 24/5 (SH m fl)

(GA) Gustaf Aulén
(KEP) Karl-Erik Fridén
(LF) Lars Frankenberg
(JOH) Jan-Olov Hodin
(SH) Stig Holmstedt
(ÖH) Örjan Hoin
(HJ) Henrik Johansson
(KJ) Kjell Johansson
(LJ) Lars Jonsson
(RJ) Roland Jarvad
(WJ) Wolf Jennings
(UK) Ulf Karlsson
(GLG) Göran Lettstrand
(GL) Göran Lindell
(TM) Tomas Moll
(JS) Jürgen Sjöström
(SES) Sven-Erik Svanqvist
(AT) Anders Turesson
(MT) Martin Tjernberg

En tankeställare - tecknaren EWKs bild av svensk natur

Exkursionsrapporter

Mallorca

6.1 - 12.1 1973

De tappas skara sjök detta år till två personer, vilket dock var en 100 %-ig förbättring mot året innan. JOE:s ambassadörer till ön denna gång blev Hasse Andersson och Boase Nyberg, som åkte iväg för 195:- kr, vilket inkluderade halppension på ett mycket bra hotell, Horizonte i Terreno. Bad, balkong, utsikt över hela Palma och hyfsad mat, gjorde att vi trivdes bra. Baren inte att förglömmas.

Vi hyrde en liten Seat, som tillryggalade ca 120 mil på verkligt skiftande vägar. Från autostradorna vid Palma till överväxande vägar vid Alcudia och nedrasade vägar i bergen. Den funkade bättre än vissa SPU:arnas bilar (bl a Marta Förstén), som pajade på de mest olämpliga ställen. Pöglar då? Visst fanns det sådana. Jag tänker bara nämna några höjdpunkter under veckan.

San Felso t ex. Ett pilgrimsfalkpar kommer skrikande rakt över oss och står oss i våra kulinariska utavövningar (som skulle fått Ostgänget i Stugan att verka äta barmat). Samtidigt seglar rödnäbbad trut nedanför oss och ute på vattnet ligger toppakarvar tillsammans med mindre liror.

Albufera: gräs-, cettis-, vass-, marisk-, vattensångare, klippvavalor, kungsfiskare, smådopping, forsärla, fiskgjuse, tornfalk, brun kärrhök o s v, o s v. Det var bland svårt att hånga med. Temir: flockar av klippduvor, glada och två grågannar, som seglade över en bergkam ett bra tag. "En underbar syn", för att citera dagboken. Här liksom "överbilt" tornfalk, korp, blåtrast, svart röstjärt, svarthakad buskaktvätta.

Savall-Salinas: rödhöna, tjockfötter. De flesta av våra ånder, mängder av vadare, silkesdäger, kortbälarka, lagorlärka, havsanula, brandkronad kungsfågel, gulhampingsflockar och fyra flamsagon ute i en av Savalls innsjöar. Inalles noterade vi 94 arter med bl a dvärguv, som upplevdes efter diverse festligheter nere på SPU:arnas hotellbar. Två bilar med lagom glada, ivrigt lyssnade skådare, just urstigna, står en bit från en gård. Mallorcas vaxbäseklädda poliser var oss på spåren, och dyker upp ur mörket med påalagna strålkastare. JOE:s "språk-begärvade" ordförande kliver fram för att med glosor och gester förklara, vad vi gör. Håller sig ba-

ken örat och låtsas lysna ut i natten och säger "agevo". Gissa om spanjorerna såg förvånade ut. De backade sakta till bilarna och åkte iväg. Pöglar heter nämligen "aveo" och inte "agevo", vilket är en av kaktusarterna som växer där.

En vecka gick alltför fort, och det var tur att ön i viss mån hade vintersemester, så att diskotek, nattklubbar och liknande inrättningar inte lockade oss till ett osunt dubbel- eller skall vi säga nattliv.

Till Mallorca längtar man tillbaka åtminstone vintertid, när inte turister trängs därrefter med dvärgörn Provence- och Sardinak sångare, häcksparrv o s v. Ju mer jag tänker tillbaka, desto fler arter kommer jag på. Long John, Bristol Cream, Lamma.....

Knappt 500:- kr allt sex allt gick det på, och det var det värt.

Boase

Frostbiten

I den silverklara novemberisolens första skira strålar

Iskristallgulstrande

är naturen redo

att börja en ny dag

Eggegrund

8-9.9 1973

Efter att per bil tagit oss till "Bönan" norr om Gävle, blev vi av fiskare Nils Berglund uttransporterade till fyr- och väderobservationsön Eggegrund. Det var en behaglig morgon/förmiddag, klart, solken och svag vind från sydost.

Vid 10.30-tiden svängde vi in i den fina, åtmånstone för skyddiga vindar, skyddade hamnen. Ett kört återseende från fjolårets besök. Tidspunkten var ungefär densamma som då, mända är detta början på en trevlig tradition.

Lagom ägnades åt flitigt skure-rande runt ön, enskilt och i smågrupper. Bland tallbestånden och i buskmarkerna fanns ett otal kungsfåglar, som dominerade bland småfågeln. Andra allmänna arter var stenskvätta, södemärla, bofink, grönfink samt i viss mån bergfink.

Ur den tillåten fylliga artlistan kan man dra ut följande lite "roligare" observationer:

Gråhakedopping 1-2 ex, svarthakedopping 1 ex, sandlöpare 2 ex, stenfalk 1 ex, lappsparrv enstaka samt i grupper på 3-5 ex, vide-sparrv 1 ex, rosenfink 1 ex.

En gräsäl tittade upp med huvudet ovan vattorytan utanför östra udden vid 17.30-tiden.

Fram mot kvällningen, när det blev svalare, glömdes alla latentaste ostmotsättningar och under

yttra former förtärdes det mesta från lagrad Grovö till Crotte du diable.

Under större delen av natten regnade det, men de som varit förståndiga nog att ta med sig Tarfalabält, kunde på morgonen torra och välsmakande gå ut och beskåda den ökade småfågelaktiviteten. Trädpiplärkor och ängspiplärkor hade kommit in under natten och antalet av i första hand lövsångare och grå flugsnappare hade ökat avsevärt. Blåhake sågs och hördes "rappa" på flera ställen. Lappsparv sammanlagt ca 20 ex. i ortolansparv stöttes upp bland småstugorna, 1 gransångare sjöng några trevande toner och av sandlöpare sågs idag 4 ex. Av insträcket på morgonen kan även ca 150 björktrast omnämnas.

Klockan 09.30 började det ånyo regna och en halvtimme senare avslöstes den tidigare så stilla morgonen av vind från norr. Vinden tilltog hastigt och klockan 11 var havet ett brusande föll av höga skummande vågor.

Fiskaren anlände vid denna tidpunkt och berättade att det låg storsvarning över kusten. Vi packade ihop prylarna i en hast, hann med att se en rödstrupig pip-lärka vid fyren och embarkerade sedan fiskebåten för ett möte med Norra Kvarkens front.

Sedan samtliga på rent logiska grunder konstaterat att överfärden i kamp mot de hisnande vågorna egentligen bara kunde sluta på ett sätt, fördrovs tiden i båten med

gslghuser, hysteriskt glada sånger, funderingar över JOK-bladets kommande nekrolog m m.

Men trots alla knakador över den odödade båten, återförde kröderna Berglund oss våta men helskinnade till festerjorden.

Nöta är? Ja, vi åker väl till Egggrund då igen.

Gustaf Aulén

Excursionsdeltagare: Pritte,

Bedis, Stiskan, Ugg-Ugg, Anders Turesson samt undertecknad.

Öland

Tyvärr bjöd Öland denna gång på en till individantalet dålig excursion, men vädret var fint. Av arktiska gäsar var bara en liten flock prutgäsa samt en ensam vitkindad kvar, vilket var synd. Likaså var det ont om småfågel på Schiffer-lågarna. Här kan nämnas att det var endast en berglärka, 10 vinterhämlingar, 50 sånglärkor och ett 100-tal småsparvar. Två blå kärnhökonor jagade över lågarna och två sparvhökar sågs i lundkanten. Uppe vid Grågårdshamn var det några som såg en pilgrimsfalk. Vid Hälterstad satt en duvhök i en buske. En enda örn-öga gjordes, en kungörn norr om kungsgården. Bodde gjorde vi i Parbo ång. Tilläggs kan att somliga kränglade till hemfärden något alldeles otroligt (men hem kom dom).

Roland

Talgoxen

I januari är talgoxen min stora favorit, han var nyss framme vid eastern och tog sig en bit.

Om solen sen skiner och humöret är bra, om våren han sjunger som "tack skall du ha".

TECKNING: EJE LÖNN

Gotska Sandön

Upprost: Fågelstation på Gotska Sandön

Detta upprop är ett led i försöket att etablera en fast fågelstationsverksamhet på Gotska Sandön. Kontakt önskas med erfarna fältornitologer, villiga att på frivillig basis sätta en eller flera tvåveckorsperioder på organiserad fågelobservation (kortare tid kan diskuteras). Verksamheten avses i en första etapp pågå under april - 15 juni 1974.

Basaktiviteter kommer i första hand att bli observation av land och sjöfågelstämok, i andra hand bevakning av stationär fågelfauna. I mån av tillgång till ringmärkare med eget tillstånd kommer ringmärkningsverksamhet att ske i viss utsträckning. En del större specialuppdrag såsom guidning och be-

vakning av vissa naturvårdsproblema kommer att åläggas observatörerna. Logi och transport från Färösund kommer att bli kostnadsfritt, i övrigt står observatören för kostnaderna.

De ekonomiska uppföringarna kommer säkert att kompenseras av ett rikt ornitologiskt utbyte och oförglömliga upplevelser av nationalparkens skräga natur. Intresserade beredas kontakta Kjell Johansson (0760/11485) eller Stig Holmstedt (06/610859). Rapporter om inaktagna fåglar på ön emottages tackmant av Kjell Johansson, Tingvällavägen 30 B, 195 00 Märeta.

Kommittén för Gotska Sandöns fågelstation
Stig Holmstedt Jan Höjer
Kjell Johansson Nicklas Johansson

Isbanden

snöflockt och vitt
ligger den lilla tjärnen.

Pärbandaliknande

oregelbundet vindlande

går ett spår från det trygga
stranden

livshotande

hotfull och delakt

egna en vaka öppna öga

Naturtragedi

en röv jagar nu
i stillare marker.

Sparvugglan från Sals 300ra

Kanako den just nu visalar i den första värvidan

Karl-Erik Fridén träffade på ugglan den 23 sept. 1973

B J

Marstatyck AB